

ארגוני טירור וארגוני פשע מאורגן: הדמיון, השוני והקשר ביניהם

מנחם אמיר*

* פרופסור אמריטוס, המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית
(נתקבל במערכת באפריל 2000, אושר לדפוס באוקטובר 2000)

המאמר בוחן את הקשר שבין ארגוני טירור לארגוני פשע מאורגן ואת האפיונים השונים של יחסים בין שני סוגי הארגונים, ומנתח את הדמיון ואת השוני ביניהם. נבדקות ההשלכות ההדדיות בין שני סוגי הארגונים, כיוון התפתחות מערכות היחסים ביניהם והסכנות הטמונות בקשר זה, כמו גם הפעולות שיכולות להינקט על מנת לבלום אותן.

מילות מפתח: טירור, פשע מאורגן.

כללי

ל"טירור" הפוליטי ולסוגיו קיימות הגדרות שונות (ראה הגדרות ודיונים על סוגי טירור אצל Schmid & Jongman, 1988; וכן הספרות הענפה על תיאוריות וניתוחי מקרים אצל: Cordes et al., 1985; Laqueur, 1987; Poland, 1988; Reich, 1990; Wardlaw, 1989; Wilkinson, 1979). טירור פוליטי הוא שימוש בכוח או איום בכוח או באמצעים אחרים כדי להשיג מטרות פוליטיות או מטרות חברתיות, בנבדל מטירור פלילי (אישי-פתולוגי או אחר, או קבוצתי ומאורגן, או מטירור המבוצע תוך כדי מלחמה).

במטרות פוליטיות הכוונה להשפיע על השלטון, כדי לשנות מדיניות ספציפית שלו, עד כדי החלפתו, או להשפיע על מגזר אוכלוסייה מסוים או על כלל האוכלוסייה, כדי להסיר תמיכתה מן השלטון ו/או כדי שתתמוך במטרות של מבצעי הטירור הפוליטי. במטרות חברתיות הכוונה להשגת זכויות פוליטיות או זכויות חברתיות של צדק ושוויון, שיפור תנאי עבודה וכדומה. פעולות הטירור יכולות להיות ישירות כלפי נציגי השלטון או כלפי רכושם, או עקיפות, דרך פעולה הפוגעת באוכלוסייה. הפעולה יכולה להיות ממוקדת באנשים ובמטרות אחרות או חסרת אבחנה. פעולות הטירור יכולות להתבצע על-ידי יחידות, או על-ידי קבוצות באוכלוסייה. הן עשויות להיות נורמטיביות (טירור ויג'ילנטי) או בלתי חוקיות ולהיעשות על-ידי השלטון עצמו. קבוצות טירוריסטיות יכולות להיות מקומיות, המנסות להשיג על-ידי הטירור מטרות חברתיות ומטרות פוליטיות בתחום המדינה או להיות חלק מרשתות טירור בין-לאומיות. גם המדינה יכולה להפעיל טירור, על-מנת לפגוע ביחידים או בקבוצות, המאיימים על מדיניותה החברתית והפוליטית או על עצם השלטון או לדכאם.

טירור פוליטי מאופיין על-ידי אידיאולוגיה, המסבירה-מצדיקה את הפעולות הטירוריסטיות, על סמך טיעונים של עבר ושל הווה, של דיכוי, של קיפוח, של שלילת זכויות או של התנגדות לאורח חיים מסוים (טירור ויג'ילנטי) או כדי לקדם עתיד חברתי או פוליטי מסוים (מרקסיסטי, דתי וכדומה).

לטירור יש, אמנם, מטרות פוליטיות חברתיות, אך עשויות להיות לו גם מטרות אינסטרומנטליות, הקשורות בתהליך הטירוריסטי, כגון שחרור עצורים, יצירת משאבים לקיום הארגון ופעולותיו או מטרות הפגנתיות של פרסום הארגון הטירוריסטי ומטרותיו (על סוגי טירור שונים שלא יכללו בהגדרה זו ראה ב - Poland, 1988, ובביבליוגרפיה המקיפה שם). המשותף לכל פעולות הטירור הפוליטי-חברתי הוא הטלת פחד ואילוצים על השלטון, על נציגיו או על האוכלוסייה. יש לזכור, שפעולות טירור להשגת מטרות פוליטיות, מבוצעות, בדרך-כלל, על-ידי עבריינים לא-פליליים.

גם לפשע מאורגן קיימות מספר הגדרות, שמאחדת אותן ההסכמה שבהבחנה בין "פשיעה-מאורגנת" ל"פשע מאורגן". כלומר, ארגון קבוע שבו נערכת סלקציה של משתתפים-חברים, וקיימת חלוקת עבודה, היררכיה ומנהיגות מובחנת. הארגון עוסק באופן קבוע והמשכי בפעילויות פליליות שונות, כלכליות, חברתיות ואחרות (גם בתחום הלגיטימי). כל זאת, תוך שימוש בשחיתות ובאלימות שיטתיים, כדי לקיים את הארגון, את פעולותיו ואת הישרדותו בסביבתו החברתית, הפלילית והלגיטימית, ומתוך מגמה ליצור בו שליטה בילעדית על תחומי עסקים מסוימים ו/או על שטחים גיאוגרפיים-קהילתיים מסוימים (ראה אמיר, 1994).

הקשרים בין שתי התופעות הללו, הומשגו לראשונה בשנות ה-80, באמצעות המונח "נרקו-טירוריוזם" (Amir, 1993; Eherenfeld, 1989; Lupsha, 1988; 1991. לאחרונה נדון המושג לגבי מלחמות אזרחים, ראה: Ward, 1995; Rhodes & Lupsha, 1988). כאן קיימת הסימביוזה, או השיתוף הרב ביותר בין תנועת טירור לארגונים של פשע מאורגן מקומיים, לאומיים ובין-לאומיים. שיתוף זה בולט יותר כאשר ארגון טירור המשכי, שלא משיג את מטרותיו או ארגון עירוני או גרילה כפרית (על המושג ראה: הרכבי ורובינשטיין, 1987; וכן, Schmid & Jongman, 1988), מצליחים להשתלט על שטח, ולפעול כארגון פשע מאורגן, בשליטה על אנשים, על עסקים ועל שטחים, ומבצעים שם גם פעילות פלילית לא-פוליטית, כמו "הנתיב הזוהר" בפרו, שעסק בגידול קוקאין ובסחר בו (McCormick, 1988). ידועים גם מצבים הפוכים, שבהם ארגוני פשע משתתפים בפעולות טירוריסטיות פוליטיות (במלחמות ובהתקוממויות לעצמאות), או שהם מעניקים לעצמם הילה של לוחמי חירות (הדוגמא הקלאסית היא המאפיה הסיציליאנית, בתקופת מלחמת העולם השנייה, ראה למשל Arlacchi, 1986).

על כל אחד מהנושאים, הן על הפשע המאורגן והן על הטירור, קיים חומר מחקרי רב. על הקשר ביניהם יש דיונים שיטתיים מעטים מאוד, אם בכלל (על

דיונים כלליים של הקשר בין פשע מאורגן לטירור, שקשורים "בתפיסת הגלובליזציה" של שניהם, ראה: אמיר, בדפוס; Lee III, 1998; Martin & Romano, 1992; Mills, 1994; Sterling, 1981, 1991. כמו כן, קיים חומר רב מדיוני ועדות הקונגרס האמריקני, וכן חומר שמקורו בארצות אירופה. ראה ביבליוגרפיה חלקית אצל Schmid, 1996; ניתן לציין גם את הירחון המיוחד בנושא פשע מאורגן בינלאומי - Transnational Organized Crime). לעומת זאת, מצויות אנקדוטות, שמתוארות על סמך דווח עיתונאי, וקיים חומר, המצוי במאגרי המידע של המודיעין המשטרתי ושל שירותי הביטחון, הפנים ארציים והחוץ ארציים.

רוב החומר הקיים על פשע מאורגן עוסק בארגוני פשע מאורגן מסורתי: איטלקי, סיני, יפני וכן בקבוצות חדשות, קולומביאניות או רוסיות. החומר הקיים, עוסק בקבוצות טירור, הפועלות למען עצמאות לאומית או כמחאה חברתית (הבסקים, "הבריגדות האדומות", ה-IRA וה- FRAC הקולומביאני או הארגונים הפלסטינים והכורדים).

הקשר בין קבוצות טירור לפשע

הקשר בין קבוצות הטירור לפשע הוא בעיקרו פונקציונאלי ותועלתני ולא מהותי. כל תנועת טירור נזקקת לפשע "רגיל", לא פוליטי, כדי לשרוד ולהמשיך את מאבקה. זאת, על-ידי מעשי סחיטה, חטיפות, מעשי שוד של בנקים ובתי-עסק. המהווים חלק מהאינדיבידואליזם הסימבולי וגם חלק מהאידיאולוגיה. קרל מרקס לא אהב את הפשע. הוא סיווג את הפושעים כ"לא-פרולטריון" - כאבודים מבחינת ההשתתפות במהפכה. אולם, ראוי לזכור את דבריו של Nechaev, האידיאולוג של המחותרת הפוליטית נגד הצאר הרוסי,

שחיבר את "התנ"ך" של הטירור הפוליטי (Nechaev, 1987):

"Revolutionary will appropriate money, and the movement must forge relations with crime".

קבוצות טירור נזקקות לפושעים מקצוענים, ולביצוע פשעים לצורכיהן הלוגיסטיים, הלוחמניים והאחרים. ידוע לנו על ארגוני טירור, שנזקקו לזייפנים מקצועיים, לפורצי מנעולים, למכיני פצצות ושירותים רבים אחרים. כל ארגון טירור ביצע בעצמו פשעים או נזקק לפושעים לצרכיו (Amir, 1988, 1993; Schmid, 1996).

הקשר בין ארגוני טירור לארגוני פשע מאורגן

כבר בשלב הקמת הארגון הטירוריסטי (על השלבים ראה Cordes et al., 1985; Oots, 1986; Rapaport, 1988) עולה הצורך לקשר עם פשע מקצועי ומאורגן, בנוסף לפשע ה"רגיל". זאת לשם הקמת בסיסי פעולה לקניית נשק וכדי לקיים את הארגון. למשל, בטירור הקשור בבעיה חברתית ספציפית (Issue Type), כמו מלחמה בניסויים (רפואיים ואחרים) בבעלי חיים או בציידים ובמוכרי פרוות, הטירוריסטים ה"ירוקים" הללו השתמשו בפצצות ובאלימות אחרת. אנשי ארגוני-הטירור פונים ופנו לשם ייצורן לעבריינים (אם לא למדו זאת בכוחות עצמם מהאינטרנט).

בשלבים שלאחר מכן, של ייצוב הארגון והתרחבותו, היסודות הפליליים בטירור פוליטי נעשים חשובים, ונוצר קשר קבוע עם הפשע המאורגן. יש שנוצרים קשרי עבודה מסודרים עם עבריינים מסוימים, ויש שהעבירות מבוצעות על-ידי אנשי הארגון עצמם. או-אז היסודות הפליליים בארגון הטירור מתחרים בשווקים עם

ארגוני פשע מאורגן (למשל, שוקי סמים). בשלב הגרילה, שבו כבר מתקיימת שליטה על שטחים, נעשה שימוש בפשע המאורגן הקיים, או שנוצרת מערכת פלילית עצמאית, כדי לשלוט באנשים ובשטחים. לכך יש גם קשר לסוג המנהיגות: האם היא מוכנה לשתף פעולה עם ארגונים פליליים ולהיפך (על דרום אמריקה, בעיקר, ראה Ehrenfeld, 1989; Lupsha, 1988, 1996; Mills, 1994; Thoumi, 1994; על דרום מזרח אסיה ראה Naylor, 1993; על מקומות אחרים: Schmid, 1996). תנאי העלייה של הטירור הפוליטי (אם כי מסוג מסוים) ושל הפשע המאורגן והמשך פעולותיהם דומים הם. שניהם צומחים באותם תנאים (עוני, אפליה, חוסר ביטוי למצוקות חברתיות וכדומה). במצבים של כיבוש ושל דיכוי אתני, יעלו הדרישות לעצמאות ולשחרור את ארגוני הטירור והמחאה, אשר ישתמשו לעתים, כפי שראינו, בארגוני פשע למטרותיהם.

ארגוני טירור בינלאומיים יכולים לשתף פעולה עם ארגוני פשע, בלי שהפשעה תזיק להם, אבל ארגון טירוריסטי יכול להיפגע מהקשר בינו לבין הפשע, כאשר הפשעה משתלטת על פעולותיו ופוגעת ביציבותו. גם ארגוני פשע בינלאומיים יכולים לתת שירותים לארגוני טירור, בלי שהטירור יזיק להם, למעט פגיעה, בעיקר ברווחיהם, ברמה המקומית.

הטירור והפשע המאורגן מתבססים במקומות, שבהם קיים שלטון חלש או שהוא נחלש, ואינו יכול לקיים מערכת שליטה על הפריפריה, ובמקומות, שבהם ממשלות וארגוני אכיפת החוק והביטחון הם מושחתים. בארצות אלה, הפשע המאורגן והטירור יכולים להקים בסיסים לפעולה, למנוחה, להתארגנות ולהצטיידות. במדינות חלשות ו/או מושחתות, שבהן השחיתות מחלישה את יעילותם בעיקר של גופי הפיקוח, הפשע המאורגן והטירור יכולים לבסס את קיומם, וליצור מערכת השחתה יעילה יותר על-ידי תגמול כספי ועל-ידי הטלת אימה, איומים וסחיטה (על נושא השחיתות הקשורה בפשע מאורגן ראה Amir, 1994). לעתים נוצרת מערכת של הסכמים ושיתוף פעולה אסטרטגי בין

ארגוני פשע מאורגן לארגוני טירור, וכן הסכמים טקטיים, לגבי פעולות מסוימות של הברחה, הלבנת כספים וכו'. ההסכם הידוע בין ארגוני פשע מאורגן עלה ב - Operation Green Ice ב - 1992, בו ארגוני פשע מאורגן איטלקי, רוסי, ישראלי וקולומביאני שיתפו פעולה להברחת סמים. ניתן גם לציין את שיתוף הפעולה בין ארגוני פשע מאורגן הולנדים וטורקים או בין ארגונים ישראליים והולנדים לייצור סמים (אקסטזי). הסכמי שיתוף פעולה בין פשע מאורגן לבין טירור בתחום הכלכלי, ידועים בדרום אמריקה (ראה ביבליוגרפיה לעיל על נרקו-טירוריים). הסכמי שיתוף פעולה קיימים, כמובן, גם בין ארגוני הטיירור האירים, הגרמנים והפלסטינאים.

יש לציין, שקיימת סימפאטיה בין מנהיגי פשע מאורגן לטיירוריסטים, בעיקר לתעוזתם ולתחכומם. אך רק המנהיגים של ארגון פלילי וארגון טירור מחליטים עם מי, מתי ואיך להתקשר ולשתף פעולה. מנהיגי הפשע המאורגן האיטלקי והיפני, למשל, נענו במהירות לבקשות השלטון להילחם דווקא בטיירור השמאלי (על יפן, ראה Kaplan & Dubro, 1986). ולהיפך, מנהיגי קבוצות טירור מוכנים לשתף פעולה עם ארגוני פשע מאורגן. הם מקימים יחידות מיוחדות או תפקידים מיוחדים, כדי ליצור הפרדה והבחנה בין התחום הפוליטי לזה הפלילי. כך היה בקולומביה ובכמה תאים של הבריגדות האדומות באיטליה. באירלנד, גם ה - IRA וגם יריביהם הפרוטסטנטים היו קשורים עם הפשע המאורגן בעבירות סמים וסחר בנשק, ומנהיגים של שתי הקבוצות הגיעו להסכמים על חלוקת שטחי סחיטה. בכל מקרה של קשר או מאבק בין טירור לפשע מאורגן, יש לראות את ההקשר הפוליטי ואת האקלים החברתי, שבו פועלים מנהיגי ארגוני הפשע המאורגן והטיירור. ארגון פשע מאורגן תומך כמעט תמיד באידיאולוגיה ימנית פשיסטית (ראה על איטליה אצל Arlacchi, 1986) וארגון טירור ימני מוכן יותר לשתף פעולה עם ארגון פשע מאורגן, אם כי, בעיקרו, זה יהיה שיתוף פעולה אינסטרומנטלי.

ניתן, איפוא, לדבר על רצף בין קבוצות טירור אידיאולוגיות טהורות עד ל"גנגסטריזציה" של קבוצת הטירור. תופעה זו קיימת בשתי קצותיה:

- הקצה האחד הוא ארגוני טירור, המשמשים, למעשה, כארגוני פשע מאורגן, למשל, חלקים מה - IRA, ה - ASALA הארמנית בזמנו, המוגידין האפגני ו"הנתיב הזוהר" בפרו, אשר כולם, למעשה, עוסקים בסחר בסמים למימון הארגון ופעולותיו.
- הקצה השני הוא ארגוני פשע מאורגן, ההופכים לארגוני טירור פוליטי. זהו מצב נדיר ביותר. יש גם מצב שבו ארגון פשע הופך לארגון טירור פוליטי (אבל משמר את האופי ואת הפעילות הפלילית ה"טהורה"). ארגון ה - PACARD בדרום אפריקה הפך מארגון ויגילנטי למלחמה בפשיעה, בעיקר בסמים, לשותף בעסקי סמים, ומכאן לארגון טירור מוסלמי פונדמנטליסטי במימון עוסמה בין לאדן. מקרים דומים הם של ארגוני פשע מאורגן, המממנים ארגוני טירור. ארגון הפשע המאורגן הטורקי בהולנד, למשל, מימן קבוצות מחאה ימניות נגד השלטון הטורקי, וכן ארגון הפשע המאורגן הג'מייקאני בארה"ב, שלח כסף, שצבר מפשע, כדי לממן את ארגון הטירור בג'מייקה.

יתכן גם מצב, שבו פשע מאורגן "רגיל" (של שוד, סחיטה וכו') הוא חלק ממדיניות הטירור הפוליטי. זאת כדי להוכיח לציבור, שהשלטון איבד את המונופול על שימוש בכוח, ואת היכולת לאכוף חוקים, ולמעשה, אינו יכול להעניק לו הגנה. כלומר, השימוש בפשע מאורגן על-ידי קבוצות טירור יש לו ערך סמלי, שהוא גם פונקציונלי ולא רק אינסטרומנטלי.

לימודי פשיעה או ביצועה יכולים גם להיות חלק מתכנית ההכשרה והאימון של טירוריסטים, כמו במקרה של פטי הרסט. אפשר להכשיר ולהרשים את המעמד הבינוני, שמצטרף לארגוני טירור על-ידי שיתופו בפשע רגיל (שוד, גניבות וכו').

חשוב להכשירם מנטלית לעבור על החוק, ולשלול על-ידי כך את הלגיטימיות שלו (Schmid, 1996).

סוג קשר נוסף בין טירור פוליטי לפשע ולפשע מאורגן, הוא הטירור של המדינה (State Terrorism), המשתמש בפושעים רגילים ומקצועיים וגם בפשע מאורגן, כדי להילחם בטיירור פוליטי. (למשל, איטליה הפשיסטית וגרמניה הנאצית - במאבק בקומוניסטים. בברזיל, שבדרום אמריקה, בתקופת הגנרלים, או בטייוואן בשנות ה - 80, שבה שכרה הממשלה שירותי פשע מאורגן לרצוח את מתנגדי השלטון.

ניתן לחקור מספר סוגיות בנוגע לקשר בין ארגוני פשע מאורגן לארגוני טירור: מי יוזם את המגע? מתי ומדוע? מה אופי שיתוף הפעולה ביניהם? למשל, סביב איזה מצרך או שירות (סמים, זנות, הברחת אנשים) עוצב הקשר? באילו סוגים של טירור יש יותר שיתוף פעולה: פוליטי-מחאתי או פוליטי-לאומני של עצמאות ושחרור, הן ימני והן שמאלי? איזה סוג של ארגוני פשע מאורגן מוכן לשתף פעולה עם ארגוני הטירור המתמחים בסמים, בנשק, בהלבנות כספים, בהברחות שונות וכו'? (למשל, יש יותר סיכוי, שקבוצות טירור מחאתי "פרימיטיבי" יתקשרו עם עולם הפשע ובשלב מסוים יהפכו לקבוצה העוסקת הן בפשע והן בטיירור, ראה Hobsbaum, 1972), מה הקשר בין שיתוף פעולה לאופי המנהיגות (רקע חברתי, מעמדי או אתני)? באיזה שלב של התפתחות הפשע המאורגן או התפתחות הטירור נוצר הקשר ומה אופיו? ועוד.

היחסים בין ארגוני טירור לבין ארגוני פשע מאורגן

סוג ראשון של יחסים בין ארגון טירור לארגון פשע-המאורגן, וביניהם לבין הסביבה החברתית, הפוליטית והכלכלית, הוא סוג יחסים של "טורף ונטרף", כמו שוד וגניבה זה מזה, חטיפת אנשי פשע מאורגן על-ידי טירוריסטים לשם כופר ולהיפך. בנוסף, כל אחד מהשניים, גם ארגון הטירור וגם ארגון הפשע המאורגן נוהגים כך כלפי סביבתם.

סוג שני של יחסים הוא "יחסי טפילות": הארגון הפלילי סוחט את הארגון הטירוריסטי, כי הוא יכול להזיק לו או להיפך. למשל, ברוני הסמים הקולומביאנים חוטפים טירוריסטים ולהיפך. שניהם, או כל-אחד לחוד סוחטים רוחים וויתורים מסביבתם, ושניהם תוקפים את השלטון ואת נציגיו (שופטים, שוטרים ואזרחים).

סוג נוסף הוא "יחסים סימביוטיים": קיימים יחסי רווח הדדי בין הארגונים לסביבה. השימוש בפשע מאורגן לצרכים פוליטיים והשימוש בפוליטיקה לצורכי הפשע המאורגן ידועים בעיקר במשטרים טוטליטריים שמאליים, ימניים או מושחתים מאוד (כמו אלה שבדרום אמריקה). שימוש זה קיים, לכאורה, גם במדינות אפריקה, אלא ששם קשה להגדיר את האופוזיציות לשלטון כטירוריסטים פוליטיים. קיימים מקרים, שבהם מפלגות פוליטיות, הזכות למימון מארגוני הפשע המאורגן, מעלימות עין מסוגים מסוימים של פשע. כך, למשל, בפרו, השתלטו ה"סנדרו לימונרו", בשלב הגרילה, על שטחים, ניצלו את הסביבה ואת הסדרי הפשע המאורגן בהרי האנדים, שבהם גדלו צמחי הקוקה. האיכרים שועבדו אז לטירוריסטים כמו לסוחרי הסמים לפני כן (Fishel, 1995; McCormick, 1988).

כיום, עם היווצרותם של שווקים פליליים, בעיקר של סמים, שבהם פועלים ארגונים פלילים, מגייסות גם תנועות טירור אמצעי קיום ולחימה מתחום זה. לכן, משנות ה-60 ואילך, אין תנועת טירור פוליטית לאומית או אחרת, שאינה קשורה בשווקי הסמים (Martin & Romano, 1992; Mills, 1994; Turbiville, 1995).

מאחר שארגוני טירור עוסקים ברכישת נשק, הרי שארגוני הפשע המאורגן מוכנים לספק אותו, כי הם עוסקים גם בכך. כך פועלים ארגוני הפשע המאורגן הרוסי וכך ארגוני הפשע המאורגן הניגרי, המספק נשק ללוחמים בנמיביה ובאנגולה. ידוע, שארגון פשע מאורגן מכר נשק המוני הרסני לארגוני טירור,

וקיים חשש שגם ימכור בעתיד, וידוע אודות קשר בין ארגון פשע מאורגן לסחר
בנשק המוני הרסני (Lee III, 1998).

ארגוני טירור עוסקים בשיטתיות בפעילות של פשע מאורגן. ארגון ה-IRA
עוסק בסחיטה ובסמים (שנקנים מהקרטל הקולומביאני), כך ה-ETA הבסקי
או ארגון הטירור והגרילה בניקרגואה. ארגוני הסמים שילמו למורדי
ה"קונטרס", על-מנת שיוכלו להשתמש בשדות התעופה שלהם. המוג'הדין
באפגניסטן עסקו בהברחת הירואין, על-מנת לצבור כסף לרכישת נשק נגד
הרוסים, והם עדיין ממשיכים לממן את המלחמות הפנימיות, ולקיים את
השלטון על-ידי סחר בסמים. כך היה בשנות החמישים, כשארגונים סינים
לאומיים השתמשו בסמים בבורמה, כדי להילחם בקומוניסטים. הקשר בין
שווקי סמים לנשק נוצר בגלל ייצור עצום של סמים וקיומם של עודפי כלי-נשק
אדירים, בשל התמוטטות ברית-המועצות ומדינות הגוש המזרחי. שוק חליפין
זה של סמים תמורת נשק, סיפק בעבר ומספק גם היום נשק לסכסוכים לאומיים
אתניים רבים (כמו, למשל, ביוגוסלביה וברפובליקות המוסלמיות שבחבר
העמים).

הדמיון והשוני

ניתן להצביע על קווי דמיון בין שני סוגי הארגונים, ולעומתם גורמי שוני
ואבחנה:

קווי הדמיון

- כמו ארגוני טירור, שונים גם ארגוני פשע מאורגן בגודלם, בטווח פעולתם (יש ארגוני פשע מאורגן וטירור מקומיים, לאומיים ובינלאומיים), ביכולת שליטתם בתחום הפלילי ובתחום הלגיטימי, בהתמקצעותם ובכוחם הכלכלי והצבאי.
- כמו ארגוני פשע מאורגן בכל רמה, מקומית, לאומית ובין לאומית, מחלקים ארגוני טירור ביניהם פעילויות ושטחים, ולעתים אף מתחרים עליהם, מתחרים זה בזה והורסים זה את זה. לדוגמא, הכורדים או המחתרות בארץ, שהתחרו על הבולטות במלחמה נגד הבריטים (כרמל ואח', 1987).
- ארגוני פשע מאורגן, כמו ארגוני טירור, זקוקים למקלטים גיאוגרפיים ואם אפשר גם למקלטים אנושיים, לרוב של קבוצות מאנשיהם מבחינה אתנית, שבהם יוכלו לנוח, לגייס משאבים ולתכנן פעולות. לגבי ארגוני הפשע המאורגן, מדובר ביכולתם להבריח אנשים וחומרים; כך גם לגבי ארגוני טירור. לא תמיד זו הברחה בלתי חוקית. לעתים, על-ידי זיוף מסמכים ותעודות מתאפשרות כניסה ויציאה חוקית של אנשים של חומרים.
- בדרך-כלל, אנשי ארגוני הפשע המאורגן, כמו אנשי ארגוני הטירור הם רציונליים, אם כי יש מטורפים, בכל אחד מהם, המסכנים את הארגון (Reich, 1990).
- בשניהם נעשה שימוש שיטתי ורציונלי באיום באלימות ובאלימות, אך ארגוני הטירור מפעילים תחילה טירור ספציפי - סלקציה של קורבנות נגד משרתי השלטון, נציגיו או סמליו, ואחר-כך גם אלימות ללא אבחנה נגד אזרחים (על אלימות בפשע מאורגן ראה Amir, 1995).

- שני סוגי הארגונים עושים שימוש בטקטיקות דומות: חטיפות, התנקשויות, סחיטות ועוד.
- שני סוגי הארגונים פועלים בסתר ובמחתרת (בתחומים של מנהיגות, חברים, מקומות מסתור ותכניות פעולה), אך שניהם גם ישאפו, לעתים, לתת פומבי לקיומם: ארגון פשע מאורגן מעוניין, לעתים, מסיבות טקטיות, ליצור מודעות לכוחו על-ידי פעולות הפגנתיות כגון הרס ורצח. ארגון הטרור ישאף, מלכתחילה, להציג את קיומו ואת מטרותיו על-ידי פעולות ראוותניות (Livingstone, 1993; Rubin & Pacifici, 1986).
- שני הארגונים עומדים כאופוזיציה למדינה, אם כי לארגוני טרור יש משנה סדורה, ואידיאולוגיה המסבירה את ההתנגדות הזו.
- בשני סוגי הארגונים, התביעה לנאמנות החברים בו היא חזקה עד אבסולוטית, ועזיבה כרוכה בעונש קשה עד חיסול של ממש (Amir, 1995; Oots, 1986; Rapoport, 1988).
- לשני הארגונים תנאי היווצרות וצמיחה דומים: עוני, אבטלה, קיפוח, הפליה תחושות של קיפוח והפליה וחוסר יכולת לשנות מדיניות מפלה, שנותנת אפשרות לביטויי מחאה. תנאי משנה אלה מאפשרים גיוס חברים והמשכיות תפקוד. שני הארגונים מגייסים חברים מאותן קבוצות אוכלוסייה. חולשת המדינה ו/או שלטון מושחת גורמים הן לעליית הפשע המאורגן והן לעליית הטרור, המכוון נגד השלטון המרכזי (כמו, למשל, בסיציליה, בקולומביה וברוסיה). הדבר בולט בעיקר במדינה, שאינה יכולה לפקח על הפריפריה (סין) או על השטח, בגלל תנאים גיאוגרפיים - יערות והרים כמו בקולומביה או בפרו או בגלל בעיות אורבניות, כמו שכונות נפרדות של תושבים, אוהדי הארגון בתוככי ערים גדולות.

- בשני הארגונים קיים שימוש בפשע לגיוס משאבים, לשם קיום הארגונים ומימון פעולותיהם.
- שני הארגונים מקיימים פעולות פליליות, כמו סחיטה, עיסוק בסמים, בהברחות ובהונאות. שניהם מספקים לשווקים פלייליים ולגיטימיים כל מה שהם זקוקים לו. פעולות אלו מאפשרות לבסס את קיום הארגון ופעולותיו, ואפילו ליצור מערכות סעד לטיפול במשפחות אסירים ובאלמנות.
- במאבק נגד הפשע המאורגן, השלטון מקים יחידות מודיעין וחקירה מיוחדות. כך גם נגד ארגוני טירור (מודיעין מיוחד), בנוסף לנטייה להקמת יחידות שלהן סמכות להרוג ("Death Squads"). יחידות כאלה פועלות גם נגד ארגוני פשע מאורגן (כמו בברזיל. דוגמא נוספת היא השימוש שעושה הממשל האמריקני ביחידות אלה נגד ארגוני פשע מאורגן מחוץ לארצות-הברית, בצבא או ביחידות מיוחדות כמו ה - "Drug Enforcement Authority" (DEA)).
- נגד פשע וסטיות חברתית יש התפתחות של ויגילנטיות (שיטור, משפט והוצאה לפועל של גזר הדין שלא במסגרת החוק). מוקמות יחידות היוצאות למסעי עונשין עד כדי לינץ' וחטיפות. גם נגד ארגוני טירור מקימים, לעתים, ויגילנטיות רשמית (לדוגמה, המשמר האזרחי בגוואטמלה או השימוש בארגון הפשע המאורגן היפני נגד הטירור השמאלי. כך גם באיטליה - הפניית ארגוני הפשע המאורגן נגד הבריגדות האדומות אחרי חטיפת אלדו מורו.
- בשני הארגונים קיים רצון ליצירת שליטה ובלעדיות: בארגון טירור, המאבק הוא בשלטון (למשל, המאבק לפני קום המדינה בין "ההגנה" לבין "הפורשים" על השליטה במאבק נגד הבריטים, ראה כרמל ואח', 1987; המאבק בין קבוצות כורדיות; והמאבק בטירור הקתולי

באירלנד). בארגוני הפשע המאורגן המאבק האלים הוא, בעיקרו, על שליטה בעסקים ובשטחי פעולה.

גורמי השוני

- אידיאולוגיה: ההבחנה בין ארגון פשע מאורגן לארגוני טירור היא, בדרך-כלל, על-פי קיומה של אידיאולוגיה או העדרה. ארגון הטירור מאופיין בקיומה של אידיאולוגיה, פחות או יותר מפותחת. בולטות הן האידיאולוגיות השמאליות והאידיאולוגיות הימניות-שמרניות, אך יש גם אידיאולוגיות אחרות כמו טירור של ה"ירוקים" להגנת הסביבה או להגנת בעלי-חיים. לכן, בניגוד לאנשי פשע מאורגן, טירוריסטים דווקא מודים בעבירותיהם בבית-המשפט. הם מנסים להפוך את המשפט לכלי להפצת הרעיונות שלהם. עם זאת, לרוב ארגוני הפשע המאורגן יש אידיאולוגיה ימנית או שהם שירתו אידיאולוגיות ימניות. ה"יקוזה" היפנית, למשל, תמכה במפלגות ימניות, ושירתה את המדינה במאבק נגד ארגוני פועלים ונגד איגודים מקצועיים שמאליים. כך גם המאפיה האיטלקית ובעיקר הסיציליאנית (Arlacchi, 1986). מאידך, השמאל תמיד ינסה לגייס את הפשע לצידו, על בסיס טענות קיפוח, שחיתות ואלימות השלטון. לפשע המאורגן יש גם אידיאולוגיה משל עצמו - אידיאולוגיה של רווח מידי, קבוע, ואם אפשר גדול ואידיאולוגיה של עקרונות השוק החופשי והשגת מונופול בשוקים. לעתים, יש בה גם ניצנים של מחאה על קיפוח או שימוש בטענות קיפוח ואפליה, כדי להסביר, להצדיק ולנטרל רגשיות אשמה ואחריות. אין זו אידיאולוגיה של שינוי חברתי, אלא מכוונת מידי פעם נגד חוק זה או אחר.
- השימוש בתקשורת: חברי ארגונים פליליים נמנעים מפנייה לאמצעי התקשורת ומקשר איתם, כמו גם מקשר כלשהו עם מוסדות הפיקוח של המדינה. רק לאחר הרשעה וגזר-דין חמור, הם פונים לכלי-התקשורת, על-מנת להתלונן על חומרת העונש. ארגון טירור, לעומת זאת, מחפש את

הפרסום. הטירור נתפס על-ידי פעיליו כזירה של תקשורת, כדרמה תקשורתית (Livingstone, 1993, Rubin & Pacifici, 1986, Schmid & De Graaf, 1982).

■ האלימות של ארגוני הפשע המאורגן סלקטיבית יותר, פנימית וחיצונית, ומבחינה בבחירת הקורבנות. היא מתמקדת במי שנחשב כמסכן את המנהיגות, את הארגון ואת פעולותיו. גם בארגון טירור יש סלקציה של קורבנות - יעדים, אך בשלב מסוים, הקורבנות אינה מובחנת. האלימות מבוזרת יותר ופוגעת ללא הבחנה בקורבנות. זוהי הדרך להשיג כיסוי תקשורתי רחב (שארגוני הפשע המאורגן אינם רוצים בו). עם זאת, לאחרונה, עלו ארגוני פשע מאורגן שנקטו אלימות בלתי מובחנת, בין קולומביאנים ומהגרים מג'מייקה, למשל (על אלימות בפשע מאורגן ראה Amir, 1995).

■ ארגוני הפשע-המאורגן פועלים, אמנם, נגד חוקים או נגד מדיניות מסוימת, אך אינם שוללים את הלגיטימציה של המדינה. ארגוני הטירור, לעומת זאת, קוראים תגר על עצם הלגיטימיות שלה, אלא אם כן הם מתמקדים בנושא מסוים, נגד מדיניות פנימית וחיצונית מסוימת של השלטון. על-כן, מערכת סימביוטית בין ארגון טירור מהפכני או בדלני לבין השלטון כמעט שאינה יכולה להתקיים, בעוד שארגוני פשע יכולים להתקיים בצד המוסדות הלגיטימיים, והסתננות למוקדי כוח של השלטון היא חלק ממהותם.

■ המדינה יוצרת, אמנם, חקיקה מיוחדת נגד ארגוני הפשע המאורגן, אך לא מקיימת הליכי משפט שונים (דיונים סגורים וכו'). לעומת זאת, לגבי ארגוני טירור, יש, לעתים, חקיקה מיוחדת וגם פרוצדורות שונות. יש שמדינות מסרבות להכיר בקיום פשע פוליטי, וטירוריסטים נשפטים כעבריינים רגילים, ועל כך הם מתלוננים. אך תמיד, הם יכלאו במתקנים

מיוחדים (על כל נושא מערכת אכיפת החוק והמאבק בפשע המאורגן ובטירור ראה: Amir, 1987, Crelinsten et al., 1978, Schmid & Crelinstone, 1993, Ward & Smith, 1987, Wardlaw, 1989; והספרות בנושא עצומה).

השלכות הדדיות

לקשר בין ארגוני טירור לארגוני פשע מאורגן יש השלכות הן על ארגוני הטירור והן על ארגוני הפשע המאורגן. קשר זה אינו חד כיווני - לעתים, הוא כדאי לשניהם, אולם, לעתים, הוא גם בעייתי ומזיק לשניהם.

- ארגוני-הטירור עלולים לסבול מפגמים בטיעוניהם ובדימוי שלהם ומהצגתם כ"סתם פושעים". יתרה מכך, שיתוף הפעולה עם הפשע המאורגן יכול "לסחוף" אותם לתהליכי "גנגסטריזם" של תנועות הטירור, למשל, על-ידי מחויבות ה"חברים" יותר לפשע ופחות לטירור.
- ארגוני הפשע המאורגן עלולים לסבול מיד קשה יותר מצד הממשל, בגלל שיתוף פעולה עם הטירוריסטים. הקשר עם ארגוני טירור מביא לתגובות עונשין חמורות יותר של מערכות הביטחון ומערכות אכיפת החוק והמשפט.

הסכנות

- ארגוני הפשע המאורגן וארגוני הטירור עלולים לערער את מבנה השלטון, את הסדר החברתי ואת התהליכים הדמוקרטיים (כמו למשל, בקולומביה, באקוודור, בניגריה ובסציליה). במדינות העוברות שינוי משלטון טוטליטרי (שמאלי, ימני, או צבאי) לדמוקרטי, הפשע המאורגן מחליש את התהליכים הללו ומחבל בהם (כמו שאירע, למשל, ברוסיה, בדרום-אפריקה ובניגריה, ראה Shelley, 1994, 1997). קיימות גם סכנות

לבריאות העם, בשל הסחר בסמים או בגלל העברת חומר רדיו-אקטיבי ואחסנתו, על-ידי שיחוד השלטון (בניגריה ובמאלי שבאפריקה, או ברוסיה לדוגמא, ידועים מקרים של גניבות והונאות המדינה וערעור הכלכלה) כמו כן, הם גורמים לערעור היציבות החברתית והפוליטית (כמו, למשל, הקשר בין פשע מאורגן לארגונים אתניים לאומיים, הדורשים עצמאות ברפובליקות האסייתיות ברוסיה וביוגוסלביה המתפוררת). במצבים אלה של ערעור היציבות, ערעור הביטחון האישי ובטחון הרכוש, יש איום על תהליכי הדמוקרטיזציה והליברליזציה הכלכלית, וקיימת סכנה לזיהוי הדמוקרטיה עם הפשע. או-אז עולים געגועים לשלטון דיקטטורי, והיו אפילו ניסיונות לחזור לשלטון כזה (על-ידי מרידות צבאיות באפריקה, או ניסיונות להחזרת שלטון הגנרלים בדרום-אמריקה).

■ הפשע-המאורגן הבינלאומי מתחזק עוד יותר (בהון ובכוח השפעה על ממשלות) ויוצר בסיסים בארצות רבות. הטירור הבינלאומי והמקומי ישתף פעולה עם הפשע-המאורגן בצבירת הון על-ידי פעולות בשוקי פשע מאורגן (סמים, הברחות וכו'). הפשע המאורגן ישתף פעולה עם הטירור הלאומי והבינלאומי בנושא נשק. נשקפת סכנה בינלאומית מפעילות צפויה, שלפיה, ארגוני טירור ופשע מאורגן ישתפו פעולה בקניית נשק להשמדה המונית ו/או בייצורו. בארצות שעוברות תהליכי דמוקרטיזציה, הפשע המאורגן ימשיך לעכב את ההתפתחות הפוליטית והכלכלית, וישתלט על התפתחויות אלה (למשל, כיום, בניגריה וברפובליקות הרוסיות), ויצבור כוח רב לערעור המשטרים והכלכלות (Albini et al., 1999, Lupsha, 1996, Shelley ; 1994, Williams ; 1995).

■ פשע מאורגן וטירור יכולים להתחזק עד כדי יכולת שימוש בטכנולוגיות מתקדמות של תקשורת, העברות כספים והרחבת פעולותיהם בתחומי

סחיטה ופגיעה במערכות תקשורת אלקטרוניות (למשל, על-ידי פיתוח וירוסים שונים ועשיית שימוש בהם).

התפתחות היחסים העתידית

השלב הבא במערכת היחסים בין ארגוני טירור לארגוני פשע מאורגן הוא שלב האינטרנציונליזציה. קרי, גלובליזציה של הפשע המאורגן וחברתו עם הטירור הבין-לאומי, כדי לאיים על הביטחון של מדינות ושל מערכות כלכליות. (התופעה הקרויה Transnational Criminal Organization - TCO). לאורך שנים, היו קיימים ארגוני פשע מאורגן מסורתיים, שפעלו מחוץ לגבולות מדינתם, ויצרו רשתות בינלאומיות (המאפיה האיטלקית, הטריאד הסיני, היאקוזה היפני וכיום, הפשע המאורגן הרוסי והקולומביאני). ארגונים אלה עלו באותם תנאים של שווקים בינלאומיים ותקשורת, והם פועלים כמו קורפורציות בינלאומיות לגיטימיות. על כן אלו הם ארגוני פשע מאורגן, שיש להם שלוחות מארץ האם למקומות שונים, שבהם, בדרך-כלל, יש מובלעות של מהגרים תושבים מאותה עדה ומאותה ארץ מוצא (התורכים באירופה, הרוסים בארצות-הברית ובישראל, האלבנים באיטליה וכו'), יוצאי הדופן הם ארגוני פשע מאורגן בין-לאומי, הפועלים במקומות שאין גיטאות של בני-מוצאם, והם משמשים רק כבסיסים "Trade Post" לפעולה של יבוא, יצוא ותנועת אנשים (כך הקולומביאנים, הניגרים ואחרים בכל רחבי אירופה) (אמיר, בדפוס).

ירידת הסכנה, לכאורה, מהטירור, בעיקר ברוסיה ובשכנותיה, העלו את הפשע המאורגן הבינלאומי, בתחומים של סחר בסמים, שווקי הנשק, הברחת אנשים, סחר בנשים ובחומרים מסוכנים. חשש זה מגיע עד כדי חרדה ממש ודיבורים על "Pax Mafioza" - מצב שבו פשע מאורגן בינלאומי, בשיתוף פשע מאורגן מקומי, ייצרו עסקאות של נשק וסמים, וכן הלבנת כספים בקנה מידה עצום. לדוגמא, מקרהו של הבנק BCCI - הבנק שבו הולבנו והושקעו, מחד-גיסא,

כספים של ארגוני הפשע המאורגן וארגוני הטירור, ומאידך-גיסא, כספים של ה - CIA ושל סוכנויות ביון אחרות, שנועדו להילחם בהם (ראה Passas, 1993)

דוגמא בולטת של קשר בין פשע מאורגן בין-לאומי לטירור בין-לאומי היא בעיית בין-לאדן, המממן את ארגוני הפשע המאורגן בדרום אפריקה, למשל, שהופכים לשלוחה לפעולותיו הטירוריסטיות, ועוסקים בהצטות, בתקיפות של תחנות משטרה ושוטרים ובזריקת פצצות למרכזי בידור, בשם הפונדמנטליזם האיסלמי. בכספי סמים שהוא קונה, ועוזר להבריח מאפגניסטן ומפקיסטן, מימן בין-לאדן תנועות טירור (מוסלמי) בכל העולם (כולל בישראל). הפשע המאורגן האלבני קשור בתנועת ההתנגדות והטירור האלבני כנגד הסרבים. דוגמא נוספת היא הטירור הכורדי, שיצר רשתות בין לאומיות, ועסק, למימון פעולותיו, בסחיטה, כולל סחיטת ארגוני פשע מאורגן כורדי (בהולנד). גם כאן חשובות המובלעות האתניות שנותנות מחסה ומקורות גיוס של אנשים וכספים.

התגובה

דרכי פעולה רבות מוצעות לבלימת החבירה בין קבוצות פשע מאורגן לקבוצות טירור, כמו שיתוף פעולה במודיעין, בחקיקה ובהסגרה בין משטרות וגופי ביטחון (שחייבים להיות "נקיים" משחיתות); פעילות מרוכזת נגד מנהיגים; פעילות מרוכזת נגד רשתות להלבנות הון; הרס מקומות ייצור של סמים; חקיקה מיוחדת נגד הלבנות הון, נגד מנהיגות ונגד חברות בקבוצות טירור ופשע מאורגן (כגון חוקי R.I.C.O. המיוחדים נגד פשע מאורגן, ראה Martens & Rossa, 1994; Wessel, 1963); שימוש בשיטות "יצירתיות" לשכנועם של עבריינים וטירוריסטים, לשם קנייה, הסגרה ומסירת מידע (כמו שיטת "החזרה בתשובה" - ה - Pentiti האיטלקי, המתירה מתן חיסיון ו/או הפחתת חומרת האשמה עבור הודאה ומסירת מידע); הבהרה לטירוריסטים, ששיתוף פעולה עם ארגוני פשע אינו כדאי, כי פושעים, בדרך-כלל, אינם מחויבים אידיאולוגית, ויכולים, בקלות יחסית, לגלות סודות על הטירוריסטים; איסוף מודיעין נגד

קבוצות חשודות, שמראות סימנים של טרוריסם (כמו ה - "שין רקיו" ביפן, שניסחה להרעיל את נוסעי הרכבת התחתית); איסוף מודיעין לגבי קבוצות פשע מאורגן: איתור החוליות החלשות בארגון, איתור המנהיגות, זיהוי שלב ההתפתחות הארגוני (חמסני, טיפולי או סימביוטי); וכמובן, שיתוף פעולה ותיאום בין-לאומי בתחומים הנוגעים לטרור ולפשע מאורגן (Schmid & Crelingston, 1993, Ward & Smith, 1987, Ward, 1995, Williams & Savona, 1996; על הצלחות בחיסול טרוריסם פוליטי במקומות מסוימים ראה Hewitt, 1984).

ביבליוגרפיה

אמיר מנחם (1994), פשע מאורגן, **פליטים**, כרך ד', עמ' 189 - 221.

אמיר מנחם (בדפוס), פשע מאורגן בין-לאומי – תיאוריה, תנאים ותוצאות, **עבריינות וסטייה חברתית**.

הרכבי י., רובינשטיין א. (עורכים) (1987), **על הגרילה**, משרד הביטחון, הוצאת מערכות.

כרמל מ. ואחי (1987), **מאבק וטרור**, יד טבנקין, המרכז לתולדות ההגנה.

Albini J. (1999) The Evolution Of Espionage Networks And The Crisis Of International Terrorism And Global Organized Crime, *In*: Viano E., (ed.), **Global Organized Crime And International Security**, ASHGATE, pp. 3-13.

Amir M. (1987), Combating Terrorism, *In*: Ward R. And H.E. Smith (eds.), **International Terrorism: The Democratic Approach**, O.I.C.J., University Of Illinois At Chicago, pp. 41-59.

Amir M. (1988), Political Terrorism And 'Common Criminality', *In*: Ward R. And H.E. Smith (eds.), **International Terrorism Operational Issues**, O.I.C.J., University Of Illinois At Chicago, pp. 95-111.

Amir M. (1993), **The Relationship Between International Organized Crime And International Terrorism**, Paper Presented At The International Criminological Society, Budapest, August, 1993.

Amir M. (1994), Corruption And Organized Crime, *In: Berlinsky U. et al. (eds.), Corruption In A Changing World: Comparisons, Theories And Controlling Strategies*, Jerusalem, Government Printing, pp. 3-15.

Amir M. (1995), Organized Crime And Violence, *Studies On Crime And Crime Prevention*, 4: pp. 41-59.

Arlacchi P. (1986), *Mafia Business*, London Verso Press.

Cordes B. et al. (1985), *A Conceptual Framework For Analyzing Terrorism Groups*, Rand Corporation 1985.

Crelinsten R. et al. (eds.) (1978), *Terrorism And Criminal Justice*, Lexington Books.

Ehrenfeld R. (1989), *Narco-Terrorism*, Basic Books.

Fishel J. (1995), Coca, Cocaine And Senderistas, *In: Turbiville G. (ed.), Global Dimentions Of High Intensity Crime And Low Intensity Conflict*, O.I.C.J. University Of Illinois At Chicago, pp. 184-206.

Hobsbaum E. (1972), *Primitive Rebels*, Pelican.

Hewitt C. (1984), *The Effectiveness of Anti-Terrorist Policies*, The University Press of America.

Kaplan D., Dubro A. (1986), *Yakuza*, Addison Wesley.

Laqueur W. (1987), *The Age Of Terrorism*, Little Brown.

Lee III R. (1998), *Smuggling Armageddon: The Nuclear Block Market In The Former Soviet Union And Europe*, St. Martin's Press.

Livingstone N (1993), Terrorism: The Media Connection, in: Livingstone N., *The War Against Terrorism*, Lexington Books.

Lupsha P. (1988), The Role Of Drugs and Drug Trafficking In The Invisible War, in: Ward D., Smith H.E. (eds.), *International Terrorism: Operational Issues*, O.I.C.J. University of Illinois at Chicago, pp. 177-190.

Lupsha P. (1996), Transnational Organized Crime Vs. The Nation State, *Transnational Organized Crime*, 2(1), pp. 21-48.

- Lupsha P. (1991), Cuba's Recent Involvement in Drug Trafficking: The Ochoa - La Guardia Case, in: Flood S. (ed), **International Terrorism: Policy Implications**, Q.I.C.J. University of Illinois at Chicago, pp. 1-31.
- Martens F., Rossa B. (1994), Exporting R.I.C.O. To Eastern Europe, **Journal Of Contemporary Criminal Justice**, 10(4): pp. 267-289.
- Martin J., Romano A. (1992), **Multinational Crime: Terrorism, Espionage, Drugs And Armed Trafficking**, Sage.
- McCormick G. (1988), The Shining Path And Peruvian Terrorism, *In*: Rapaport D. (ed.), **Inside Terrorist Organizations**, Frank Cass, pp. 109-129.
- Mills J. (1994), **The Underground Economy: Where Crime And Government Embrace**, Doubleday.
- Naylor R.T. (1993), The Insurgent Economy: Black Market Operations Of Guerilla Organizations, **Crime, Law And Social Change**, 20: 17-31.
- Nechaev S. (1987), Catechism Of The Revolutionist, *in*: Laqueur W., and Y Alexander (eds.), **The Terrorist Reader**, Penguin, pp. 69-72.
- Oots K. (1986), **A Political Organization Approach To Transnational Terrorism**, Greenwood Press.
- Passas N. (1993), Structural Sources Of International Crime: Policy Lessons From The BCCI Affair, , **Crime, Law And Social Change**, 20: pp. 293-309.
- Poland J. (1988), **Understanding Terrorism: Groups, Strategies and Response**, Prentice-Hall, Ch. 1, pp. 1-22.
- Rapaport D. (ed.), (1988), **Inside Terrorist Organizations**, Frank Cass,
- Reich W. (ed.), (1990), **Origins Of Terrorism: Psychologies, Idiologies, Theologies, State Of Mind**, Cambridge University Press.
- Rubin E., Pacifici W. (1986), **The Moro Morality Play: Terrorism As A Social Drama**, The University Of Chicago Press.
- Rapaport D. (1971) **Assasination and Terrorism**, Canada, TH. Best Printing.
- Rhodes J., Lupsha P. (1988), Horsemen Of The Apocalypse! Groy Firla Phenomena and The New World Disorder, in: Turbiville G. (ed.) **Global Dimensions Of High**

Intensity Crime and Low Intensity Conflict, OICJ University of Illinois at Chicago, pp. 9-29.

Schmid A. (1996), The Links Between Transnational Organized Crime and Terrorist Crime, **Transnational Organized Crime**, 2(4): pp. 40-82.

Schmid A., Crelinstone R. (eds.) (1993), **Western Responses To Terrorism**, Frank Cass.

Schmid A., De Graaf J. (1982), **Violence As Communication: Insurgent Terrorism and Western News Media**, Soge.

Schmid A., Jongman R. (1988), **Political Terrorism: A New Guid To: Actors, Theories and Literature**, Transaction Books.

Shelley L. (1994), Transnational Organized Crime: An Imminent Threat To The Nation State?, **Journal of International Affairs**, 48(2), pp. 20-37.

Shelley L. (1997), Post Soviet Organized Crime: A New Form of Authoritarianism, in Williams P. (ed.), **Russian Organized Crime: A New Threat**, Frank Cass, pp. 122-139.

Sterling C. (1981), **The Terror Network**, Berkeley Books.

Sterling C. (1991), **Thieves World: The Threat of The New Global Network of Organized Crime**, Simon & Schusth.

Thoumi F. (1994), **Political Economy & Illegal Drugs in Columbia**, Lynne Rienner, PVD.

Turbiville G. (ed.) (1995), **Global Dimensions of High Intensity Crime & Law Intensity Conflict**, O.I.C.J. University of Illinois, Chicago.

Ward R. (1995), Gray Area Phenomena: The Changing Nature of Organized Crime and Terrorism, **Criminal Justice International**, 11(2), pp. 16-21.

Ward R., Smith H.E. (eds.) (1987), **International Terrorism: The Domestic Response**, O.I.C.J. University of Illinois, Chicago.

Wardlaw G. (1989), **Political Terrorism: Theory, Tactics and Counter Measures**, Greenwood Press.

Wessel M. (1963), The Conspiracy Change As a Weapon Against Organized Crime, **Notre-Dame Lawyer**, 38, pp. 689-699.

Wilkinson P. (1979), **Terrorism and The Liberal State**, New York University Press.

Williams P. (1995), The New Threat: Transnational Criminal Organizations and International Security, **Criminal Organizations**, 9 (3 & 4), pp. 3-19.

Williams P., Savona E. (eds.) (1996), **The United Nations and Transnational Organized Crime**, Frank Cass.